

Mukavia muistoja puolen vuosisadan takaa

Mattila oli lapsena joulumerkkikodissa

Heli Mattilalla on joulumerkkikodeista kertova kirja, johon on koottu muun muassa joulumerkkien kuvat vuosikymmenten ajalta. KP/ANNE MATTILA

Anne Mattila

MERIJÄRVI (KP)

Merijärvisellä Heli Mattilalla ovat mukavat muistot Oulun joulumerkkikodissa lapsena vietetyistä kesistä.

Ehkä yksi syy on se, että häntä ei eristetty perheestä tuberkuloosivaaran vuoksi, kuten useimmat muut joulumerkkikodissa olleet, puhumattakaan, että hänet olisi unohdettu tai hylätty sinne, jota myös tapahtui. Heli Mattila joutui samassa rakennuksessa sijainneelle lastenosastolle munuaissairautensa takia.

– Olin ensiksi Kalajoen sairaalassa. Sieltä minut siirrettiin Oulun joulumerkkikotiin, jossa olin hoidettavana parina kesänä, hän muistelee ja kertoo pitkään luulleensa, että asui kaikki lapsuutensa kesät joulumerkkikodissa:

– Käsittääkseni olin siellä vain 1966 ja -67. Sitä en tiedä, miksi olin vain kesäisin.

Talon henki säilynyt entisenä

Moni joulumerkkikotiin liittyvä asia on auennut Heli Mattilalle vasta vuosikymmenien päästä.

– Vanhempana sitä alkaa mielessään aukoa solmuja ja miettiä, mikä asia johti toiseen. Joulumerkkikodista on jäänyt mukavat muistot, hän sanoo ja jatkaa:

– Se ei ollut lainkaan sairaalamainen laitos. Minulla oli omahoitaja, ja sain olla omissa vaatteissa. Huolenpito oli kaikin puolin hyvää ja hoitajat mukavia. Yksi Liisa-niminen hoitaja kirjoitteli minulle vielä kotiin. Tuo aika on helmi muistojen joukossa.

Mattilan sairauden pääasiallinen hoito oli vuodelepo. Hän muistaa kyltin sänkynsä päädystä, jossa luki tuo tieto.

Mieleen on jäänyt myös se, miten hoitajat kantelivat häntä sairaalan käytävillä sekä se, miten joskus pääsi itse liikkumaan ja meni toisen kerroksen portaikkoon, vaikka se oli kiellettyä.

– Muistan sen talon ja huoneet sekä muutamia lapsia jopa nimeltä, hän kertoo.

15 vuotta sitten Oulun-reissulla Mattilat ajelivat puolivahingossa joulumerkkikodin pihalle. Heli halusi käydä kurkistamassa tuttuun taloon sisälle.

– Talo oli säilynyt lähes entisellään: lattia, seinät, tuoksu ja koko talon henki olivat samanlaiset kuin 60-luvun puolivälin jälkeen. Muistot tulvahtivat mieleeni kuin eilinen päivä. Se oli vaikuttava kokemus, hän kertoo käynnistään. Talossa toimii nykyisin päiväkotia.

Ikävä vaivasi molemmin puolin

Pitkään Heli Mattilasta tuntui, ettei häntä käyty katsomassa joulumerkkikodissa lainkaan. Todellisuus oli kuitenkin toinen.

Vanhemmat, sisko ja muut sukulaiset kävivät lähes joka pyhänaika hänen luonaan. Ero oli aina haikea ja kotiväkeä tuli viikollakin ikävä.

– Näen itseni itkemässä ikkunassa, kun muu perhe lähtee Mossella takaisin Merijärvelle. Muistan ikkunalaudan ja sen muodon tarkalleen, hän kertoo.

Kotiväen oli myös vaikeaa jättää 4-vuotias tyttö joulumerkkikotiin. – Eno on kertonut, kuinka he joku kerta lähtivät Oulusta: äiti itki takapenkillä ja isä istua jurotti puhumattomana etupenkillä, Mattila kertoo.

Kalajoen sairaala-ajasta on jäänyt puolestaan vahva tuoksumuisto. – Äiti toi aina hajuherneen kukkia. Minulle tulee ihan valtava ahdistus siitä tuoksusta. Vasta aikuisena ymmärsin, että tuoksu liittyy koti-ikävään.

Yhdistyksestä vertaistukea

Anne Mattila
MERIJÄRVI (KP)

Joulumerkkikodeissa olleet lapset perustivat vuosi sitten Joulumerkkikotilapset yhdistyksen, jonka tarkoituksena on koota yhteen varhaislapsuutensa joulumerkkikodeissa viettäneitä sekä muita asiasta kiinnostuneita, lasten omaisia ja joulumerkkikotien työntekijöitä.

Yhdistyksen tavoitteena on edistää suomalaisten joulumerkkikotien kulttuurihistoriaan liittyvien tietojen hakua, jakamista ja arkistointia sekä toimia joulumerkkikodeissa olleiden yhteistyöelimenä ja vertaistuen mahdollistavana verkostona.

Yhdistys sai alkunsa **Helena Hagevin** heinäkuussa 2013 Facebookiin perustamasta suljetusta ryhmästä, johon hakeutui joulumerkkikodeissa olleita ympäri Suomen ja myös Ruotsista.

Heräsi ajatus yhdistyksen tarpeellisuudesta, sillä haluttiin enemmän tietoa ja yhteisten kokemusten jakamista muiden joulumerkkikodeissa olleitten kesken. Yhdistyksen puheenjohtaja on **Pauli Marttila**. Merijärvinen **Heli Mattila** kuuluu hallitukseen. Hän toimii samalla yhdistyksen rahaston- ja jäsenasioiden hoitajana.

Mattila on tiennyt aina olleensa lapsena joulumerkkikodissa.

– Ihmeellisesti meni 50 vuotta niin, ettei vastaan tullut yhtään lapsena joulumerkkikodissa ollutta. Siitä syntyi tunne, että olen ainoa. Viimein löysin Facebook-ryhmän. Sen jälkeen alkoi löytyä muita joulumerkkikotilapsia, tosin vain yksi kaltaiseni eli sairaalan puolella ollut, hän kertoo.

Osalle joulumerkkikotilapsista on vasta aikuisena selvinnyt, että he ovat olleet sijoitettuna joulumerkkikotiin.

– Siihen on liittynyt niin paljon häpeää. Tubi oli pelottava, tarttuva tauti, joka usein kulki perhekunnittain. Asiasta on haluttu vaieta, Mattila sanoo ja miettii, millaiset varhaislapsuuden vaikutukset asialla on ollut joulumerkkikodissa olleille lapsille.

Vertaistuki on tärkeää. Joulumerkkikotilapset ovat tavanneet toisensa jo muutaman kerran.

Joulumerkkikodissa tuberkuloosin ehkäisyn vuoksi olleista henkilöistä on paljon tietoa Tuberkuloosin Vastustamisyhdistyksen eli nykyisen Filha ry:n arkistoissa. Siellä ovat arkistoituna lasten potilaskertomukset, mutta myös kaikki kotoa käyty kirjeenvaihto ja joitakin valokuvia.

– Ne ovat tärkeitä ja tunteita herättäviä asioita. Moni on arkistoja selatessaan huomannut, että on minusta sittenkin välitetty, Mattila sanoo.

Joulumerkkikoti

Tuberkuloosin Vastustamisyhdistys (Filha ry) perusti Suomeen joulumerkkikodit Tampereelle 1936, Ouluun sodan jälkeen ja kolmas Kuopioon. Kodit toimivat 1973 asti.

Joulumerkkikoteihin otettiin turvaan vastasyntyneitä lapsia perheistä, joissa sairastettiin avointa, helposti tarttuvaa keuhkotuberkuloosia.

Toimintaa rahoitettiin pääasiassa joulukorteissa käytetyillä joulumerkillä, joita painettiin enimillään 5–7 miljoonaa kappaletta vuodessa.